

**Verkort Algemeen Ambtsbericht Democratisch
Republiek Congo
(DRC) / januari 2004**

Directie Personenverkeer, Migratie en Vreemdelingenzaken
Afdeling Asiel en Migratie Zaken

20 januari 2004

	Inhoudsopgave	<i>Pagina</i>
1	Inleiding	3
2	Landeninformatie	4
2.1	Geschiedenis	4
2.2	Staatsinrichting	8
2.3	Politieke ontwikkelingen	9
2.4	Veiligheidssituatie	11
2.5	Sociaal-economische situatie	15
3	Mensenrechten	17
3.1	Nationale wetgeving	17
3.2	Toezicht	17
3.3	Naleving en schendingen	18
3.3.1	Vrijheid van vereniging en vergadering	18
3.3.2	Bewegingsvrijheid	18
3.3.3	Vrijheid van meningsuiting	19
3.3.4	Rechtsgang	19
3.3.5	Doodstraf	20
3.4	Positie van specifieke groepen	20
3.4.1	Etnische groepen	20
3.4.2	Voormalige Mobutu-aanhangers	20
3.4.3	Ex-FAZ militairen	21
3.4.4	Vrouwen	21
4	Migratie	22
4.1	Binnenlands ontheemden en vluchtelingen	22
4.2	Internationale organisaties	22
4.3	Beleid andere landen	23
5	Samenvatting	24
	Bijlage(n)	25
I	Bronnen	25
II	Overgangsregering	26

1 Inleiding

In dit algemene ambtsbericht wordt de situatie in de Democratische Republiek Congo beschreven voorzover deze van belang is voor de beoordeling van asielverzoeken van personen die afkomstig zijn uit de DRC en voor de besluitvorming over de terugkeer van afgewezen Congolese asielzoekers. Dit verkorte algemeen ambtsbericht vormt een aanvulling op en een actualisering van het ambtsbericht over de situatie in de DRC van 3 juni 2003, zodat in dit verkorte ambtsbericht in het algemeen slechts die onderwerpen zijn opgenomen waar zich wezenlijke wijzigingen in de situatie hebben voorgedaan. Indien bepaalde onderwerpen in dit ambtsbericht niet aan de orde komen, is de tekst van het vorige algemeen ambtsbericht op hoofdlijnen nog steeds van toepassing. Dit verkorte ambtsbericht beslaat de periode juni tot en met december 2003.

Dit ambtsbericht is deels gebaseerd op informatie van openbare bronnen. Bij de opstelling is gebruik gemaakt van informatie van verschillende organisaties van de Verenigde Naties, niet-gouvernementele organisaties, vakliteratuur en berichtgeving in de media. Een overzicht van de geraadpleegde openbare bronnen is opgenomen in de literatuurlijst. Bovendien liggen vertrouwelijke rapportages van de Nederlandse vertegenwoordigingen in de regio en in Europese landen aan dit algemeen ambtsbericht ten grondslag. Waar in dit ambtsbericht wordt verwezen naar openbare bronnen, is de tekst in veel gevallen ook gebaseerd op informatie die op vertrouwelijke wijze is ingewonnen.

In hoofdstuk twee wordt ingegaan op recente politieke ontwikkelingen en wordt een beschrijving gegeven van de veiligheidssituatie. Deze beschrijving wordt voorafgegaan door een overzicht van de recente geschiedenis.

In hoofdstuk drie zijn relevante ontwikkelingen op het gebied van de mensenrechten opgenomen.

In hoofdstuk vier komen de opvang van binnenlands ontheemden en vluchtelingen in de regio aan de orde, evenals het beleid van een aantal Europese landen inzake asielzoekers uit de DRC en activiteiten van internationale organisaties.

Een algehele samenvatting volgt in hoofdstuk vijf.

2 Landeninformatie

2.1 Geschiedenis

Voor een beschrijving van de geschiedenis van Zaïre en de DRC wordt voor de periode tot november 2000 verwezen naar het algemeen ambtsbericht van 15 april 2002 en voor de aansluitende periode tot april 2002 naar het algemeen ambtsbericht van 3 juni 2003.

In deze paragraaf zal worden ingegaan op de gebeurtenissen die hebben plaatsgevonden tussen april 2002 en mei 2003.

De politieke ontwikkelingen in de DRC stonden in de periode van april 2002 tot en met mei 2003 vooral in het teken van de Inter-Congolese (ook wel nationale) Dialoog (ICD) en de besprekingen met betrekking tot terugtrekking van de buitenlandse mogendheden van het Congolese grondgebied.

Deze ontwikkelingen worden hieronder beschreven. Eerst wordt ingegaan op politieke ontwikkelingen in Kinshasa, vervolgens op de terugtrekking van de buitenlandse mogendheden en tenslotte op de Inter-Congolese Dialoog.

Politieke ontwikkelingen in regeringsgebied (Kinshasa)

Op 31 maart 2002 werd een nieuwe politieke partij opgericht door aanhangers van president Kabila, de *Parti du Peuple pour la Réconstruction et la Démocratie* (PPRD). De partij, opgericht door 253 leden, waaronder enkele ministers, stelt verwantschap te hebben met de ideeën van Patrice Lumumba (de eerste Congolese president) en Laurent Kabila (de vader van de huidige president)¹.

Naar aanleiding van het VN rapport over de illegale exploitatie van natuurlijke hulpbronnen in de DRC², waarin beschuldigingen werden geuit tegen hoge regeringsfunctionarissen, ontsloeg president Kabila drie ministers (waaronder Mwenze Kongolo, de minister van Nationale Veiligheid), de directeur van Gécamines (de staatskoper- en -zinkmijn), de directeur van de *Minières de Bakwanga* (staatsdiamantmijn in Mbuyi Mayi), de directeur van de ANR (*Agence Nationale de Renseignement*, de nationale inlichtingendienst) en de ambassadeur in Zimbabwe.

¹ Afrique Express nr. 247 d.d. 2 april 2002.

² United Nations, Final report of the Panel of Experts on the Illegal Exploitation of Natural Resources and Other Forms of Wealth in the Democratic Republic of the Congo (New York 16 oktober 2002).

Terugtrekking buitenlandse mogendheden uit de DRC

In de periode april 2002 - mei 2003 bleken de onderhandelingen over de terugtrekking van alle buitenlandse mogendheden die troepen in de DRC hadden, succesvol.

Op 18 juli 2002 begonnen besprekingen in Pretoria tussen de DRC en Rwanda over de terugtrekking van de naar schatting 30.000 Rwandese militairen uit de DRC. Na vijf dagen onderhandelen onder voorzitterschap van de Zuid-Afrikaanse vice-president Jacob Zuma werd op 22 juli een akkoord bereikt. Dit akkoord, dat op 30 juli 2002 door de presidenten Kagame en Kabila werd ondertekend, hield onder meer in dat de naar schatting 12.000 Hutu militieën, die zich op Congolees grondgebied bevinden, door het Congolese leger zouden worden bijeengebracht en teruggestuurd naar Rwanda. Hierna zou Rwanda binnen 15 dagen beginnen met het terugtrekken van zijn troepen. De totale terugtrekking zou binnen 45 dagen moeten worden gerealiseerd.

In overeenstemming met het akkoord van 30 juli 2002 tussen Rwanda en de DRC kondigde de regering in Kinshasa op 25 september een verbod aan op alle gewapende Rwandese groepen in de DRC en verklaarde zij hun leiders 'personae non gratae'. De regering had hiermee speciaal de *Forces Démocratiques de Libération du Rwanda* (FDLR) op het oog en gaf de leiders van deze groepering 72 uur de tijd om de DRC te verlaten. Vervolgens werden acht leiders op 30 oktober 2002 naar Rwanda uitgewezen. Evenzo heeft de regering, in samenwerking met MONUC (*Mission d' Organisation des Nations Unies en République Démocratique du Congo*), 375 ex-strijders met 302 familieleden uit Kamina naar Rwanda gerepatrieerd.

Op 27 september 2002 begon Rwanda met de terugtrekking van zijn troepen uit Noord-Kivu en op 5 oktober meldde MONUC dat ruim 20.000 Rwandese troepen de DRC hadden verlaten. Het was echter niet zeker of daarmee alle Rwandese troepen waren vertrokken.

De ontwapening van de Hutu militieën (ex-FAR en Interahamwe) kwam, afgezien van de 375 uit Kamina, nauwelijks van de grond, omdat deze militieën zich bevinden in gebieden waar het regeringsleger geen toegang heeft.

Het akkoord van 30 juni 2002 tussen Kabila en Kagame werd dus niet geheel uitgevoerd.

Op 6 september 2002 tekenden de Ugandese president Museveni en president Kabila in Luanda een bilaterale overeenkomst met betrekking tot de terugtrekking van de Ugandese troepen uit de DRC. Uganda had op 4 september reeds aangekondigd dat het al zijn troepen uit de DRC had teruggetrokken, behalve twee bataljons die in Bunia (Ituri district) achtergebleven waren om de bevolking te beschermen.

Het vertrek van de resterende Ugandese troepen werd afhankelijk gesteld van de resultaten van de Ituri Pacificatie Commissie (IPC), (die uiteindelijk op 4 april 2003 is opgericht) (zie 2.3).

Op 30 oktober 2002 werd in Kinshasa met een militaire parade afscheid genomen van de Angolese, Namibische en Zimbabwaanse troepen, die in 1998 de DRC te hulp waren gekomen in de strijd tegen de rebellen die door Rwanda en Uganda werden gesteund. Van de 8000 man sterke Angolese troepenmacht bleven overigens een paar honderd achter in de DRC, hetgeen formeel in strijd was met het bereikte akkoord over de terugtrekking van alle buitenlandse troepen.

Inter-Congolese Dialoog

De bijeenkomst in het kader van het Lusaka-akkoord, van juli 1999, over de Inter-Congolese Dialoog (ICD), die op 25 februari 2002 in Sun City (Zuid-Afrika) begon en waaraan 358 afgevaardigden deelnamen, werd op 19 april van dat jaar afgesloten met de ondertekening van een akkoord door de meerderheid van de aanwezige delegaties. De ondertekenaars waren de regering van de DRC, een deel van de politieke oppositie, de *Forces Vives* (letterlijk het productieve deel van de bevolking, hierbij is ook inbegrepen het maatschappelijk middenveld), de *Mayi Mayi* en de rebellengroepen MLC (*Mouvement du Libération du Congo*), RCD-K-ML (*Rassemblement Congolais pour la Démocratie-Kisangani-Mouvement du Libération*) en RCD-N (*Rassemblement Congolais pour la Démocratie-National*). De belangrijkste rebellen groep, de RCD-Goma en de belangrijkste oppositiepartijen, de UDPS, *Union pour la Démocratie et le Progrès Social* (Etienne Tshisekedi), de FONUS, *Forces Novatrices pour l'Union et la Solidarité* (Joseph Olengankoy) en de MNCL, *Mouvement National Congolais Lumumba* (François Lumumba), tekenden niet. De RCD-Goma verwierp het akkoord met kracht en beschouwde het als een 'staatsgreep' van Kabila en Jean-Pierre Bemba, de leider van de MLC.

In het akkoord, dat 21 artikelen bevat, staat dat Joseph Kabila president blijft en dat Bemba eerste minister wordt. Beide personen zouden gedurende de gehele overgangperiode van 24 maanden hun functie behouden. Alle ondertekenaars van het akkoord (ook de RCD-Goma, wanneer zij het akkoord alsnog zouden ondertekenen), zouden bij de eerste minister een lijst van kandidaten indienen voor een post in de regering (art. 7)³.

De internationale gemeenschap verwelkomde het akkoord en deed een beroep op de RCD-Goma en andere niet-ondertekenaars om alsnog te tekenen.

³ Accord politique pour la gestion consensuelle de la transition en République Démocratique du Congo 19 avril 2002.

Etienne Tshisekedi (UDPS) reisde in juni 2002 vanuit Zuid-Afrika naar Goma om zijn standpunt aan de bevolking in de door de RCD-Goma bezette gebieden uit te leggen⁴.

In mei 2002 begon in Matadi (DRC) een reeks besprekingen tussen de ondertekenaars van het Sun City-akkoord. De belangrijkste geschilpunten waren de machtsverdeling tussen Joseph Kabila en Jean Pierre Bemba (MLC) die eerste minister zou worden, en de commandostructuur van het leger. De zeer fluïde onderlinge verhoudingen tussen de regering en de rebellengroepen MLC en RCD-Goma werden bij deze besprekingen weer eens bevestigd. Bemba kreeg het gevoel dat hij op een zijspoor werd gezet, mede door toenemende contacten tussen de Congolese regering en Rwanda. Bemba zocht hierop toenadering tot de RCD-Goma (zijn afgezanten waren José Endundo en Alexis Thambwe, twee voormalige RCD-leden, die naar de MLC waren overgelopen en nu bij de MLC respectievelijk minister van financiën en van justitie zijn).⁵

Van juni tot oktober 2002 reisde de op 12 juni 2002 benoemde Speciale Vertegenwoordiger van de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties⁶, de voormalige eerste minister van Senegal Moustapha Niasse, naar de regio om de mogelijkheden te onderzoeken alle partijen weer op één lijn te krijgen.

Dit resulteerde in nieuwe besprekingen in Pretoria eind oktober 2002, onder leiding van Niasse. De RCD (Goma) nam hier niet aan deel.

Na afloop van de besprekingen verklaarde de MLC in het kader van de machtsdeling bereid te zijn in te stemmen met het principe van vier vice-presidenten. Op 10 december 2002 werden de besprekingen in Pretoria hervat en deze resulteerden in een *'Accord Global et Inclusif sur la Transition'*, dat op 16 december ondertekend werd door de Congolese regering, de RCD-Goma en de MLC, de *Forces Vives*, de politieke oppositie (inclusief de politieke partijen die het Sun City-akkoord niet hadden ondertekend), de RCD-K-ML, de RCD-N en de Mayi Mayi.

In het *'Accord Global'* wordt de machtsdeling in de DRC nader uitgewerkt (zie 2.1.3)

De onderhandelingen werden op 24 februari 2003 in Pretoria voortgezet en richtten zich op een interim-grondwet, machtsdeling en verantwoordelijkheden in het leger en de bescherming van de leiders en instellingen in Kinshasa.

Op 6 maart 2003 werd door twee werkgroepen, waar alle partijen zitting in hadden, overeenstemming bereikt over de tekst van een nieuwe ontwerp-overgangsgrondwet, over een memorandum over de vorming van een nieuw

⁴ Le Phare 10 juni 2002.

⁵ EIU Country Report DRC november 2002

⁶ De Speciale Vertegenwoordiger werd benoemd om alle partijen in de DRC bij de Inter-Congolese Dialoog te helpen tot een akkoord te komen.

nationaal leger en over de veiligheidsmaatregelen ten behoeve van de leiders tijdens de overgangperiode.

Tijdens de slotbijeenkomst in Sun City op 1 en 2 april 2003 werd de *Final Act* van de ICD getekend. President Kabila en Bemba waren hierbij afwezig. Zij lieten zich vertegenwoordigen.

Op 15 april 2003 ondertekende president Kabila een decreet (nr. 01/003), waarin amnestie wordt afgekondigd voor oorlogshandelingen en politieke 'vergrijpen'⁷ (zie ook 3.1.2).

Deze wet maakte het mogelijk voor de rebellenleiders voor besprekingen naar Kinshasa te komen, zonder het risico gearresteerd te worden.

Op 28 april 2003 arriveerden de leiders van de RCD-Goma in Kinshasa voor besprekingen met president Kabila en de leiders van de MLC over de nieuw te vormen regering. Zij werden beveiligd door MONUC.

De geplande installatie van de vier vice-presidenten van de overgangsregering (zie 2.1) op 29 mei 2003 kon geen doorgang vinden, omdat de RCD-Goma zich (naar later bleek tijdelijk) terugtrok uit de besprekingen met de regering in Kinshasa.

2.2 Staatsinrichting

De staatsinrichting is conform hetgeen vermeld staat in het *Accord Global et Inclusif sur la Transition en République Démocratique du Congo*, dat op 16 december 2002 in Pretoria werd vastgesteld. Als grondwet geldt de overgangsgrondwet die op 4 april 2003 door president Kabila werd afgekondigd. Over de tekst van deze overgangsgrondwet werd tijdens besprekingen van de Inter-Congolese Dialoog op 6 maart 2003 in Pretoria door twee technische commissies overeenstemming bereikt (zie 3.1).

Het staatshoofd is president Joseph Kabila, die tevens opperbevelhebber van de strijdkrachten is. Hij werd op 7 april 2003 ingezworen.

De regering is een regering van nationale eenheid en overgang, geïnstalleerd op 17 juli 2003, en bestaat uit de president, de vier vice-presidenten, 36 ministers en 25 vice-ministers.

Het overgangsparlement bestaat uit 500 leden onder voorzitterschap van Olivier Kamitatu (MLC). De leden zijn afkomstig uit alle provincies, waarbij de vorige regering, de RCD-Goma, de MLC, het maatschappelijk middenveld en de voormalige politieke oppositie ieder 94 afgevaardigden hebben. De overige leden

⁷ Décret-loi nr. 01/003 du 15 avril 2003 portant amnestie pour faits de guerre et infractions politiques et d'opinion

zijn afkomstig uit de RCD-K-ML, de RCD-N en de Mayi Mayi. De leden zijn benoemd door de respectievelijke groeperingen.

De Senaat bestaat uit 120 leden die eveneens uit bovengenoemde groeperingen afkomstig zijn en door hen benoemd. De voorzitter is Pierre Marini Bodho, namens het maatschappelijk middenveld.

Parlement en Senaat zijn op 22 augustus 2003 geïnaugureerd.

2.3 Politieke ontwikkelingen

De politieke ontwikkelingen in de DRC stonden sinds juni 2003 in het teken van het samenstellen van een nieuwe overgangsregering en de herstructurering van de strijdkrachten.

De samenstelling van de overgangsregering liep vertraging op, omdat partijen het niet eens konden worden over de beslissing welke groepering de chef-staf van het leger zou leveren. Na diverse blokkades door Kabila en na buitenlandse politieke interventies ging Kabila uiteindelijk eind juni 2003 ermee akkoord de functie van chef-staf van de landmacht aan de RCD-Goma te doen toekomen. Hiermee was de verdeling van de belangrijkste posten van de krijgsmacht rond.

De opperbevelhebber is president Kabila, de functie van chef-staf van de krijgsmacht komt toe aan de regering van Kabila, de chef-staf van de landmacht komt van de RCD-Goma en zijn twee plaatsvervangers van de regering en de MLC. De chef-staf van de luchtmacht wordt geleverd door de regering (plaatsvervanger van de MLC) en de chef-staf van de marine komt van de MLC en diens plaatsvervanger van de RCD-Goma. Het land wordt onderverdeeld in 10 militaire regio's, waarvan er 3 worden geleid door militairen van de regering, 2 door RCD-Goma en 2 door de MLC, 1 door de Mayi Mayi, 1 door de RCD-N en 1 door de RCD-K-ML.

Nadat het akkoord over de krijgsmacht op 29 juni 2003 was getekend door de regering, de RCD-Goma, de MLC, alsmede de Mayi Mayi, de RCD-K-ML en de RCD-N, was de weg vrij voor de vorming van een nieuwe overgangsregering.

Over de verdeling van de ministersposten over de diverse groeperingen was bij het *Accord Global et Inclusif* van 16 december 2002 reeds overeenstemming bereikt.

Op 3 juli 2003 werd de personele bezetting bekend gemaakt.

De vice-presidenten zijn Yerodia Ndongbasi (voormalige regering), Azerias Ruberwa (RCD-Goma), Jean-Pierre Bemba (MLC) en Arthur Z'Ahidi Ngoma (politieke oppositie).

De 36 ministers zijn afkomstig van alle (voormalige) rebellengroepen, de (voormalige) regering, de (voormalige) politieke oppositie en het maatschappelijk middenveld⁸. Zij zijn door de betreffende groepering aangewezen.

Onder de ministers bevinden zich ook ex-mobutisten, die na de machtsovername door Laurent Kabila in 1997 verscheidene jaren in het buitenland hebben gewoond.

Zo is Gérard Kamanda wa Kamanda, die onder Mobutu minister van Financiën en Buitenlandse zaken is geweest, thans minister voor Wetenschappelijk onderzoek, namens de politieke oppositie (*Front National Congolais*) en is Catherine Nzuzi wa Mbombo, leider van de MPR-*fait privé*, de voormalige eenheidspartij van Mobutu, nu minister voor Solidariteit en Humanitaire Aangelegenheden.

Op 14 juli 2003 verklaarde Azerias Ruberwa, de nieuwe leider van de RCD-Goma, in Goma op een bijeenkomst van 15.000 mensen dat de RCD de rebellie tegen de regering in Kinshasa officieel had beëindigd.

De beëdiging van de vier vice-presidenten vond plaats op 17 juli 2003 in Kinshasa en de ministers en vice-ministers, afkomstig uit de voormalige regering, de politieke oppositie en het maatschappelijk middenveld werden op 18 juli beëdigd. De ministers van de voormalige rebellengroepen RCD-Goma en MLC, weigerden aanvankelijk de eed af te leggen, omdat deze wel een eed van trouw aan president Kabila bevatte, maar niet aan instellingen en wetten van het land. Nadat de eed was aangepast, werden ook deze ministers en vice-ministers op 24 juli 2003 beëdigd.

Eén van de ministersposten, de minister van Cultuur, die aan de vorige regering was toegewezen, werd door Kabila nog opgehouden. Een tijd lang was er sprake van dat deze post door Nzanga Mobutu, een naar de DRC teruggekeerde zoon van de overleden ex-president Mobutu, zou worden vervuld. Toen bleek dat deze weigerde, werd op 8 september 2003 Pierette Gene benoemd.

Met de installatie van de nieuwe overgangsregering zijn de RCD-Goma, MLC, RCD-N en RCD-K-ML werden de rebellengroeperingen *de facto* politieke partijen. (zie ook 3.3.1)

Op 22 augustus 2003 vond de plechtige installatie van het parlement en de senaat plaats.

In het parlement hebben 29 partijen en groeperingen zitting, waaronder leden van in het buitenland (onder andere België en Frankrijk) gevestigde oppositie. Onder de partijen bevindt zich ook de MPR-*fait privé*, een voortzetting van de partij van ex-president Mobutu en de UDPS vleugel van Kibassa Maliba.

⁸ zie bijlage

President Kabila heeft per decreet de diverse bevelhebbers van de krijgsmachtonderdelen en hun plaatsvervangers benoemd. Zij werden op 5 september 2003 beëdigd en geïnstalleerd.

De regering ziet zich gesteld voor de taak om, overeenkomstig het *Accord Global et Inclusif*, over twee jaar (met een uitlooptermijn van één jaar) algemene verkiezingen te organiseren. Als voorbereiding hierop dient eerst een volkstelling plaats te vinden en een oplossing te worden gezocht voor het nationaliteitsprobleem van de Congolese Tutsi (Banyamulenge). Een team van experts van de Verenigde Naties is sinds oktober 2003 in Kinshasa om de verkiezingen te helpen voorbereiden.

Andere belangrijke taken zijn de vorming van reguliere nationale strijdkrachten, de ontwapening, demobilisering en reïntegratie van hen die niet in het nationale leger worden opgenomen en de vorming van een nationale politiemacht.

De leider van de UDPS, Etienne Tshisekedi, is na een zelf opgelegde ballingschap van twee jaar in Zuid-Afrika, eind september 2003 in Kinshasa teruggekeerd. Hij verklaarde dat hij met zijn partij oppositie zal gaan voeren en deel zal nemen aan de verkiezingen.

2.4 Veiligheidssituatie

De veiligheidssituatie is in grote delen van het land, na het staken van de vijandelijkheden tussen de diverse rebellengroepen en de regering, verbeterd. Tussen de voormalige rebellenbewegingen en het Congolese leger vinden geen gevechten meer plaats. In de Ituri regio en in de Kivu's wordt echter nog altijd doot lokale gewapende groeperingen gevochten.

Ituri

De Ituri regio ligt in de provincie Oriental en grenst aan Uganda. De hoofdstad is Bunia. De provincie is rijk aan goud, tropisch hardhout en coltan (colombotantalite). Ook worden er grote hoeveelheden koffie geteeld. Vanwege de ligging aan het Albertmeer en de Ugandese grens is Ituri een plaats waar lucratieve grensoverschrijdende handel plaatsvindt. Het is één van de minst stabiele gebieden van het land en recentelijk het meest getroffen door conflicten.

De van oudsher bestaande etnische spanningen in dit gebied tussen de Hema en de Lendu, die zich in eerste instantie beperkten tot geschillen omtrent grondgebruik en visrechten, hebben nu ook andere stammen zoals de Nande, Gegere, Bira en Alur bij het geweld betrokken, wegens hun al dan niet vermeende bondgenootschap met een van de oorspronkelijke rivaliserende groepen. In 2002 en 2003 escaleerden de gevechten en was er sprake van kannibalisme en massamoorden.

De VN-Veiligheidsraad stemde op 30 mei 2003 in met het zenden van een internationale interim vredesmacht (*Interim Emergency Multinational Force*) naar Bunia, de hoofdstad van de Ituri-regio⁹.

Deze multinationale macht, die onder Franse leiding stond en waarvan het overgrote deel door Frankrijk werd geleverd, zou tot begin september 2003 in Bunia blijven, tot een versterkt MONUC de beveiliging van Bunia en de rest van Ituri zou overnemen. Op 6 juli 2003 was de ontplooiing van de troepen voltooid. Het mandaat van de *Multinational Force* was beperkt tot Bunia en het bijbehorende vliegveld, maar was robuuster gesteld dan het mandaat van MONUC, dat alleen uit zelfverdediging mocht schieten. De *Multinational Force*, die opereerde onder de codenaam 'Operatie Artemis', was gerechtigd gewapenderhand op te treden om de veiligheid van de bevolking, het VN-personeel en de humanitaire hulpverleners te waarborgen.

Op 28 juli 2003 gaf de VN-Veiligheidsraad toestemming tot uitbreiding van MONUC van 8700 tot 10.800 man¹⁰. Het extra personeel wordt gebruikt om de MONUC aanwezigheid in Ituri op 4700 man te brengen¹¹. Bij dezelfde resolutie werd het mandaat van MONUC verlengd tot 30 juli 2004.

Ook tijdens de aanwezigheid van de *Multinational Force* gingen de moordpartijen en plunderingen in Ituri door. Lendu militieën vielen in augustus 2003 de dorpen Bule en Fataki op 60 kilometer van Bunia aan, plunderden de winkels en namen al het vee mee en staken de hutten in brand. Hierbij vielen tientallen slachtoffers waarbij velen op beestachtige wijze werden omgebracht of verminkt¹².

Op 16 en 17 augustus 2003 vond in Kinshasa op het hoofdkwartier van MONUC een bijeenkomst plaats tussen de leiders van vijf gewapende militiegroeperingen in Ituri, MONUC en de Congolese regering.

Aanwezig waren Thomas Lubanga van de *Union des Patriotes Congolais* (UPC), Unen Can van het *Front Populaire pour la Démocratie au Congo* (FPDC), Chief Kawa van de *Parti pour l'Unité et la Sauvegarde de l'Intégrité du Congo* (PUSIC), generaal Jérôme Kakwavu van de *Forces Armées du Peuple Congolais* (FAPC) en Floribert Njabu van het *Front des Nationalistes et Intégrationnistes* (FNI)¹³.

Van regeringszijde waren aanwezig de minister van Binnenlandse zaken, Theophile Mbemba Fundu en de minister van Defensie Jean-Pierre Ondekane. De vertegenwoordigers van de militieën spraken de wens uit om een duurzame vrede te bewerkstelligen door deelname aan het verzoeningsproces in de DRC,

⁹ Veiligheidsraadresolutie nr. 1484 (2003).

¹⁰ Veiligheidsraadresolutie nr. 1493 (2003).

¹¹ Reliefweb (AFP) 17 augustus 2003.

¹² Reuters 10 augustus 2003.

¹³ Digitalcongo.net 18 augustus en Reliefweb (PANA) 20 augustus 2003.

zoals voorzien in het *Accord Global et Inclusif*. Overeengekomen werd dat eenheden van de geïntegreerde nationale politie en het geïntegreerde nationale leger in Ituri zullen worden geplaatst. De militieiders verzochten om de rechterlijke macht en de lokale ambtenaren, die door gewapende groepen waren ontslagen, in Bunia weer aan te stellen¹⁴.

Om een soepele overgang te bewerkstelligen tussen de *Interim Emergency Multinational Force* en de versterkte MONUC brigade in Ituri (genoemd de Ituri Brigade), bestaande uit militairen uit Uruguay, Bangladesh, India, Pakistan, Indonesië en Nepal, verzocht de VN-Veiligheidsraad de *Multinational Force* tot 15 september 2003 aan te blijven¹⁵. De totale sterkte van de Ituri Brigade bedraagt 4700 man. De Brigade heeft toestemming alle noodzakelijke maatregelen te nemen om zijn mandaat in Ituri te kunnen vervullen. De overgang van operatie Artemis naar de MONUC Ituri Brigade is zonder problemen verlopen.

Op 20 september 2003 maakte vice-president Azarias Ruberwa bekend dat de regering had besloten 3035 politiemensen naar Ituri te sturen. De politiemacht is samengesteld uit elementen van de politie van de vorige regering, de RCD-Goma de MLC en de Mayi Mayi.

Ondanks de aanwezigheid van de Ituri Brigade vond begin oktober 2003 wederom een massaslachting plaats in het Ituri gebied. In Katshelli, op ongeveer 50 kilometer van Bunia werden tenminste 65 personen, meest vrouwen en kinderen vermoord.

Het is niet bekend welke groepering de aanval heeft uitgevoerd, maar MONUC verdenkt bewoners van naburige dorpen van deze aanval.

De Ituri regio is ongeveer van de zelfde grootte als Sierra Leone of Liberia. Daarom zal ook de versterkte MONUC brigade niet overal aanwezig kunnen zijn om gewapende conflicten te voorkomen. De brigade heeft wel de beschikking over gevechtshelicopters, die een mogelijke afschrikking vormen. Begin november 2003 vonden wederom massaslachtingen plaats. Een teken dat de situatie in Ituri nauwelijks is verbeterd.

Overzicht van de vijf belangrijkste gewapende groepen in Ituri¹⁶.

Union des Patriotes Congolais (UPC, Hema), geleid door Thomas Lubanga. Het is de meest dominante groep in Bunia. De groep heeft een nieuwe strategie ontwikkeld door niet te reageren op aanvallen, zelfs wanneer dit inhoudt dat de bevolking wordt vermoord. Als argument wordt gebruikt dat de overgangsregering

¹⁴ Reliefweb (PANA) 20 augustus 2003.

¹⁵ VN-Veiligheidsraadresolutie 1501 (2003).

¹⁶ Reliefweb (AFP) 31 augustus 2003.

in Kinshasa verantwoordelijk is voor de veiligheid. De UPC wordt sinds eind 2002 gesteund door Rwanda, maar er zijn tekenen die erop wijzen dat weer toenadering wordt gezocht tot Uganda.

Front des Nationalistes et Intégrationnistes (FNI, Lendu), geleid door Floribert Njabu.

Heeft sinds eind juli 2003 zijn hoofdkwartier in Bunia, met toestemming van MONUC en de *Multinational Force*. De FNI wordt sinds augustus 2003 beschuldigd van medeplichtigheid van rituele verminkingen door Lendu militieën in het binnenland. Volgens de FNI betreft het ongecontroleerde elementen. De FNI is begin 2003 in Uganda opgericht. Maar sinds april zijn de banden met Uganda verbroken en zou de FNI banden met Kinshasa hebben.

Parti pour l'Unité et la Sauvegarde de l'Intégrité du Congo (PUSIC, Hema), geleid door 'Chief' Kawa. Het betreft een splintergroep van de UPC die eveneens zijn hoofdkwartier heeft in Bunia. De groep wordt gesteund door Ugandese officieren in Kampala.

Forces Armées du Peuple Congolais (FAPC), geleid door generaal Jérôme Kakwavu.

Het betreft eveneens een splintergroep van de UPC, die door een andere groep Ugandese officieren wordt gesteund. De FAPC wordt ervan beschuldigd in augustus ten noorden van Bunia deel te hebben genomen aan series van massamoorden.

Front Populaire pour la Démocratie au Congo (FPDC), geleid door Unen Can. Het is de minst belangrijke groep. De leden behoren tot de Alur en zijn tegen de Lendu. De FPDC is opgericht in Uganda.

Hiernaast zijn nog verschillende andere gewapende groepen in Ituri actief.

De Kivu's

De veiligheidssituatie in Noord- en Zuid-Kivu is na het aantreden van de overgangsregering niet verbeterd. Ondanks het feit dat zowel de RCD-Goma als de Mayi Mayi deelnemen aan de overgangsregering, hebben eenheden van beide bewegingen regelmatig met elkaar gevochten.

Op 11 september 2003 begonnen zij in de buurt van Bukavu besprekingen die moeten leiden tot verzoening tussen de beide groeperingen en de oprichting van een gemeenschappelijke politiemacht¹⁷.

Volgens Rwanda bevinden zich nog altijd ongeveer 25.000 Rwandese ex-FAR en Interahamwe militieën in de Kivu's¹⁸. MONUC schat het aantal op 14.000¹⁹.

¹⁷

Irin 11 september 2003.

De woordvoerder van president Kabila stelde op 16 oktober 2003 dat de regering van de DRC de aanwezigheid van ex-FAR en Interahamwe op Congolees grondgebied niet langer zal tolereren. In het kader van het vrijwillige DDRRR-programma (*demobilisation, disarmament, repatriation, reinsertion en reintegration*) dat ongeveer twee-en-een-half jaar geleden door MONUC werd gestart, zijn ongeveer 2500 Rwandese strijders en hun familie naar Rwanda teruggekeerd. Hiermee is het programma niet succesvol gebleken. De aanwezigheid van grote aantallen ex-FAR en Interahamwe op Congolees grondgebied brengt het risico met zich mee dat het Rwandese leger zich weer op Congolees grondgebied zal begeven om deze milities te bestrijden.

Volgens de Secretaris-Generaal van Amnesty International, Irene Khan, die in oktober 2003 een bezoek aan de Grote Merenregio heeft gebracht, heeft de overgangsregering nog geen gezag in het oosten van de DRC²⁰. Hierdoor kunnen alle gewapende groepen die in het oosten van het land actief zijn, ongestraft mensenrechtenschendingen plegen. Vooral seksueel geweld tegen vrouwen komt veelvuldig voor. Daarbij komt dat verkrachtingen vaak gepaard gaan met verminkingen, verwondingen en bewuste vernedering van de slachtoffers. Volgens Irene Khan worden in Zuid-Kivu door militiegroepen verkrachtingen bewust gebruikt om gemeenschappen te vernietigen en vernederen.

In de Kivu's vindt nog steeds recruterings van kindsoldaten plaats. Dit wijst er op dat de talrijke gewapende groepen hun militaire sterkte aan het uitbreiden zijn.

2.5 Sociaal-economische situatie

De sociaal-economische situatie is na de installatie van de overgangsregering nog niet merkbaar verbeterd. De inflatie is weliswaar van 600% teruggebracht tot 25% in 2002, maar de nieuwe overgangsregering en de bijbehorende instituties brengen ook weer hoge kosten met zich mee.

Voor de 60 bewindslieden, 200 volksvertegenwoordigers en 120 senatoren die niet uit Kinshasa afkomstig zijn dient onderdak te worden gezocht. Hierbij komen de kosten voor de beveiliging van de bewindslieden. Eind juli 2003 werd overeengekomen dat de vier vice-presidenten recht hebben op 108 bodyguards per

¹⁸ Rwanda Demobilisation and Reintegration Commission (RDRC), Key activities accomplished as at September 30, 2003 (oktober 2003)

¹⁹ Irin 17 oktober 2003.

²⁰ Irin Interview met Irene Khan 21 oktober 2003.

persoon, de ministers op 13 en de vice-ministers op 8. Dit zijn 1067 personen waarvan de kosten door de staat zullen worden gedragen²¹.

Het risico van corruptie en patronage, die in de DRC een lange traditie kennen, is niet denkbeeldig, zeker wanneer veel bewindslieden zich zullen realiseren dat hun enige tijd als bewindspersoon tijdens de overgangperiode zal zijn.

Het commercieel vervoer over de Congo rivier tussen Kinshasa en Kisangani is hervat. Hiermee is een belangrijke handelsroute weer geopend die kan bijdragen aan economisch herstel. Ook de luchtvaartverbindingen tussen plaatsen in het oosten van de DRC en Kinshasa zijn hersteld.

Vice-president Jean-Pierre Bemba kondigde op 22 oktober 2003 een belangrijk herstelprogramma van wegen en infrastructuur aan in het kader van PMURR (*Programme multisectoriel d'urgence de reconstruction et de réhabilitation*). De projecten van de PMURR worden gefinancierd door donoren waaronder de Wereldbank. Het programma, dat in 2002 werd gestart, beperkte zich door de oorlogsomstandigheden aanvankelijk tot Kinshasa. Als eerste zal de hoofdweg 1 worden hersteld. Deze loopt van Boma en Matadi via Kinshasa naar Lubumbashi²².

²¹ EIU Country Report DRC - september 2003.

²² Irin 22 oktober 2003.

3 Mensenrechten

3.1 Nationale wetgeving

Als grondwet geldt de op 4 april 2003 afgekondigde overgangsgrondwet. Over de tekst van deze grondwet werd op 6 maart 2003 in Pretoria overeenstemming bereikt. In deze overgangsgrondwet wordt in artikel 2 de onschendbaarheid van vrijheden en fundamentele mensenrechten gegarandeerd.

Op 15 april 2003 kondigde president Kabila een amnestiewet af voor oorlogshandelingen in het kader van de rebellie, politieke 'vergrijpen' en vergrijpen op het vlak van de vrijheid van meningsuiting die begaan zijn tussen 2 augustus 1998 en 4 april 2003 (decreet nr.1/003). Oorlogsmisdrijven en misdrijven tegen de menselijkheid zijn van de amnestie uitgezonderd.

Vooruitlopend op de goedkeuring van de wet zijn meer dan 400 gedetineerden uit de centrale gevangenis van Kinshasa (CPRK, *Centre Pénitentiaire et de Rééducation de Kinshasa*) vrijgelaten. Onder hen bevonden zich leden van politieke partijen, journalisten en leden van politiek-religieuze bewegingen. Een werkgroep bestaande uit rechters van het Hooggerechtshof, officieren van Justitie, advocaten en juridische raadslieden is door de minister van Justitie ingesteld om de toepassing van de amnestiewet te bestuderen, in afwachting van de parlementaire goedkeuring van deze wet²³.

3.2 Toezicht

De Speciale Rapporteur voor de Mensenrechten in de DRC, Iulia Motoc, bracht eind augustus 2003 een tiendaags bezoek aan de DRC, waarbij zij zich speciaal richtte op de binnenlands ontheemden, seksueel geweld tegen vrouwen en kinderen, de gerechtelijke administratie en kindsoldaten. In een interview aan het eind van haar bezoek hekelde zij onder meer de benoeming van twee generaals van de RCD-Goma, Tango Fort (alias Gabriel Amisi) en Laurent Nkunda, tot commandant van twee van de tien militaire regio's. Beide generaals worden beschuldigd van ernstige mensenrechtenschendingen.

De aanklager van het in Den Haag gevestigde Internationale Strafhof heeft bekendgemaakt de misdrijven tegen de menselijkheid die in (het oosten van) de DRC worden gepleegd, als eerste te zullen vervolgen.

²³

3.3 Naleving en schendingen

Onderstaand worden de naleving en schendingen van de mensenrechten besproken, voorzover hierin wijzigingen zijn opgetreden ten opzichte van het vorige ambtsbericht. Voor niet vermelde categorieën mensenrechten geldt dat de situatie zoals die was in de vorige verslagperiode, in de huidige niet wezenlijk veranderd is.

Vooraf in gebieden waar gewapende groepen nog optreden, zoals in Ituri en de Kivu's, worden de mensenrechten op grote schaal geschonden. In Ituri deden zich verscheidene massaslachtingen voor waarbij vooral vrouwen en kinderen het slachtoffer waren. Ook hebben zich gevallen van kannibalisme voorgedaan.

In de Kivu's zijn op grote schaal verkrachtingen gepleegd. Naar schatting duizenden vrouwen zijn slachtoffer geworden van extreem seksueel geweld. Gewapende milities gebruiken verkrachtingen om gemeenschappen te ontwrichten.

3.3.1 Vrijheid van vereniging en vergadering

In de DRC zijn 234 politieke partijen, die nog onder de vorige regering van Joseph Kabila zijn erkend. Op 29 september 2003 maakte de minister van Binnenlandse Zaken, Theophile Mbemba, bekend dat de voormalige rebellengroepen (RCD-Goma, MLC, RCD-N, RCD-K-ML) toestemming hebben gekregen als politieke partijen te functioneren, vooruitlopend op de betreffende wet die nog door het parlement moet worden goedgekeurd. Zij dienden zich daartoe wel formeel in te schrijven bij het ministerie van Binnenlandse Zaken onder overlegging van hun statuten en een lijst van bestuursleden. Deze regel geldt ook voor alle andere nieuwe politieke partijen²⁴. Met de installatie van de overgangsregering werden de rebellenbewegingen al *de facto* politieke partijen.

3.3.2 Bewegingsvrijheid

Het eerste commerciële konvooi uit Kinshasa sinds de installatie van de overgangsregering, heeft begin augustus 2003 na een reis van een maand over de rivier de Congo Kisangani bereikt. De acht schepen hadden een lading meel, zout, cement en duizenden fietsen aan boord. Op de terugweg zouden palmolie, rijst en andere voedselproducten voor Kinshasa worden meegenomen²⁵.

²⁴ Irin 30 september 2003.

²⁵ Irin 5 augustus 2003

De binnenlandse reismogelijkheden zijn na het aantreden van de overgangsregering aanzienlijk verbeterd. Sinds begin augustus 2003 zijn door drie lokale luchtvaartmaatschappijen (Wimbi Dira, Hewa Bora en Uhuru Airways) commerciële luchtvaartverbindingen geopend vanuit Kinshasa op Kisangani, Goma, Beni en Bunia.

In het westelijk deel van de DRC (het voormalige regeringsgebied) zijn roadblocks, voor zover bekend, grotendeels verdwenen. In de Kivu's en in Ituri komen roadblocks nog overal voor. Zij vormen niet alleen een bron van inkomsten voor allerlei ongecontroleerde militias, maar kunnen ook dienen voor gedwongen rekrutering. Vrouwen en meisjes lopen bij deze roadblocks het risico te worden geselecteerd voor seksuele diensten.

3.3.3 Vrijheid van meningsuiting

De persvrijheid lijkt te zijn toegenomen. In de kranten verschijnen steeds meer kritische artikelen, zonder dat de overheid represailles neemt ten opzichte van de journalist of de uitgever. Wel zijn enkele journalisten bedreigd door privé personen of hoge ambtenaren, omdat deze het niet eens waren met de strekking van de artikelen waarin zij genoemd werden. Twee journalisten die nog gedetineerd waren, zijn vrijgelaten.

Eén journalist, Bamporiki Chamira, en vier leden van zijn familie zitten sinds 14 februari 2003 in het *Centre Pénitentiaire et de Rééducation de Kinshasa* (voormalige Makala gevangenis) gevangen op beschuldiging van 'directe of indirecte deelname aan een samenzwering om president Kabila te elimineren' en het helpen ontsnappen van de schoonzoon van de journalist, een majoor van het Congolese leger, uit een ANR gevangenis²⁶.

3.3.4 Rechtsgang

120 militaire rechters en aanklagers volgden begin oktober 2003 een tweedaagse training in mensenrechten, georganiseerd door het bureau van de Hoge Commissaris voor de Mensenrechten in de DRC (*Human Rights Field Office in the Congo*, HRFOC). De deelnemers aan de training kwamen overeen een nieuwe gedragscode voor hun werkzaamheden vast te stellen. De nieuwe gedragscode zal aan het parlement worden voorgelegd voor officiële goedkeuring²⁷.

In grote delen van het land, met name in Ituri, zijn geen rechtbanken meer. Dit werkt straffeloosheid in de hand.

President Kabila heeft per decreet op 25 november 2003 315 rechters, die in 1998 massaal ontslagen waren wegens een staking over hun salaris, in ere hersteld. Het salaris voor beginnende rechters zal \$100 per maand bedragen, tegen \$12 thans.

²⁶ Irin 16 oktober 2003.

²⁷ Reliefweb (IRIN) 3 oktober 2003.

3.3.5 Doodstraf

De opheffing in november 2002 van het moratorium op de voltrekking van de doodstraf is nog niet ingetrokken. De overgangsregering heeft wel beloofd dat een commissie zich zal buigen over de vonnissen van het inmiddels opgeheven *Cour d'Ordre Militaire* met betrekking tot de moord op Laurent Kabila.

Over voltrekking van doodvonnissen is na juni 2003 niets bekend.

Op 20 oktober 2003 zijn door de militaire rechtbank van Gombe acht doodvonnissen uitgesproken tegen militairen van het voormalige Zaïrese leger die in september 2003 vanuit Brazzaville in Kinshasa waren geïnfiltrerd met het doel terroristische acties te plegen²⁸.

3.4 Positie van specifieke groepen

3.4.1 Etnische groepen

Tutsi

Het kamp op het terrein van het INSS (*Institut National de la Sécurité Sociale*) te Kinshasa, waar sinds 1998 enkele honderden Tutsi verbleven, is in de zomer van 2003 door het ministerie voor Mensenrechten gesloten, omdat er vanuit de lokale bevolking een toleranter houding ten opzichte van de Tutsi is ontstaan. Het Internationale Rode Kruis heeft geassisteerd bij het vinden van oplossingen voor de ex-bewoners van dit kamp.

Ongeveer 100 personen hebben een visum voor Canada gekregen en ongeveer 80 personen zijn naar het oosten van de DRC afgereisd (dit werd gecoördineerd door het Hoge Commissariaat voor de Mensenrechten van de Verenigde Naties).

De rest van de ex-bewoners zijn in Kinshasa gebleven en in de maatschappij opgenomen. Zij werden hierin gedurende zes maanden door het Rode Kruis bijgestaan.

3.4.2 Voormalige Mobutu-aanhangers

Reeds vanaf het akkoord van Sun City van april 2002 trad er een verandering op in de houding van de overheid ten opzichte van Mobutugetrouwen. Thans, na de installatie van het overgangskabinet, wordt voorzover bekend niet meer opgetreden tegen Mobutisten. Zeker twee Mobutisten hebben zitting in het kabinet: Gérard Kamanda, voormalig minister van Financiën en Buitenlandse Zaken en Catherine Nzuzi, voorzitter van de Mobutistische partij MPR-*fait privé*. Deze partij heeft ook zitting in het parlement.

²⁸

Twee zoons van Mobutu, Nzanga en Manda, zijn naar Kinshasa teruggekeerd. Naar verluidt zou aan Nzanga het ministerschap voor cultuur zijn aangeboden, maar heeft hij dat geweigerd.

Ook Léon Kengo wa Dondo, voormalig Eerste minister onder Mobutu is op 16 november 2003 in Kinshasa teruggekeerd. Hij heeft aangekondigd een rol te willen spelen in het nieuwe politieke bestel in de DRC.

3.4.3 Ex-FAZ militairen

Steeds meer ex-FAZ (*Forces Armées Zaïroises*) militairen keren uit het buitenland terug. Bij de MLC hadden zich ex-FAZ militairen aangesloten, die nu in het geïntegreerde leger opgenomen zullen worden.

In Brazzaville verblijft een groep van ongeveer 2500 militairen van de voormalige DSP (*Division Spéciale Présidentielle*), de voormalige lijfwacht van Mobutu. Met de autoriteiten van de Republiek Congo zijn onderhandelingen gaande om deze groep naar Kinshasa te laten terugkeren²⁹.

3.4.4 Vrouwen

In het oosten van het land, vooral in de Kivu's, betalen de vrouwen de hoogste tol voor de gevechten. Naar schatting duizenden vrouwen zijn op beestachtige wijze verkracht en seksueel verminkt. Alle strijdende partijen hebben zich hieraan schuldig gemaakt. Niet alleen gewapende facties maken zich hieraan schuldig maar steeds vaker plegen politieagenten en lokale machthebbers, die misbruik maken van de straffeloosheid, seksuele misdrijven.

Ook worden vrouwen en meisjes ontvoerd om als seksslaven te dienen en huishoudelijk werk te verrichten. De ontvoeringsperiode kan oplopen tot een jaar. Verkrachte vrouwen worden door hun gemeenschap verstoten en de angst voor besmetting met aids, dat gepaard gaat met verkrachtingen, isoleert hen nog meer van familie en vrienden³⁰.

²⁹

Digitalcongo.net 14 oktober 2003

³⁰

UNHCR - International protection considerations regarding asylumseekers and refugees from the Democratic Republic of the Congo. (Geneve oktober 2003)

4 Migratie

4.1 Binnenlands ontheemden en vluchtelingen

Het aantal binnenlands ontheemden in de DRC bedroeg in januari 2003 ongeveer 2,7 miljoen personen³¹.

In de DRC verblijven ongeveer 280.000 vluchtelingen uit buurlanden. Met de terugkeer van Angolezen is reeds een begin gemaakt. Ook vluchtelingen uit de Centraal Afrikaanse Republiek zijn met steun van UNHCR naar huis teruggekeerd.

4.2 Internationale organisaties

UNHCR

Op 21 augustus 2003 bracht de Hoge Commissaris voor Vluchtelingen, Ruud Lubbers, een bezoek aan de DRC. Tijdens dit bezoek gaf hij aan dat UNHCR op het punt stond een plan vast te stellen voor de vrijwillige terugkeer van de ongeveer 375.000 Congolese vluchtelingen in de buurlanden, vooropgesteld dat de gebieden waar zij naar terugkeren veilig zijn. Dit is nog niet het geval in Ituri en de Kivu's. Naar verwachting komen de eerste terugkeerders uit de Centraal Afrikaanse Republiek, waar 1300 Congolese vluchtelingen zich voor terugkeer naar de DRC hebben aangemeld³².

In Tanzania bevinden zich ruim 145.000 Congolese vluchtelingen. De regionale commissarissen van de Tanzaniaanse regio's Kigoma en Kagera, waar alle kampen zijn gelegen, hebben bewegingsrestricties opgelegd aan de vluchtelingen (ook aan vluchtelingen uit Burundi, waarvan er 374.00 in Tanzania verblijven) en aan de omwonende gemeenschappen. De vluchtelingen mogen de kampen niet verlaten op straffe van maximaal zes maanden hechtenis.

De lokale bevolking mag de kampen niet betreden om aldaar gebruik te maken van de gezondheidszorgfaciliteiten. De gemeenschappelijke markten, waar beide groepen handel dreven, zijn op last van de autoriteiten gesloten.

UNHCR waarschuwt tegen gedwongen terugkeer van afgewezen asielzoekers naar gebieden buiten Kinshasa, in verband met de afwezigheid van een sociaal-economisch vangnet dat nodig is voor een duurzame reïntegratie op het platteland.

³¹ UNHCR - International protection considerations regarding asylumseekers and refugees from the Democratic Republic of the Congo (oktober 2003).

³² Reliefweb (UNHCR) 21 augustus 2003.

UNHCR is van mening dat afgewezen Congolese asielzoekers wel naar Kinshasa kunnen worden teruggestuurd, op voorwaarde dat er familiebanden zijn en middelen van bestaan³³.

ICRC

Het Internationale Rode Kruis heeft in de afgelopen maanden 94 kinderen met hun families herenigd na een scheiding van meer dan vijf jaar. In totaal zijn 650 kinderen met hun ouders herenigd. Nog 2000 kinderen wachten op hereniging.

4.3 **Beleid andere landen**

Verenigd Koninkrijk

Alle Congolese asielaanvragen worden individueel behandeld. Aan Tutsi wordt in de regel asiel verleend, maar niet aan personen van gemengde afkomst. In principe worden afgewezen Congolese asielzoekers naar de DRC verwijderd.

België

De meeste Congolese asielaanvragen worden op normale wijze in behandeling genomen. Er is een beslisstop van toepassing op de aanvraag van personen die stellen afkomstig te zijn uit Ituri. In principe worden afgewezen Congolese asielzoekers naar de DRC verwijderd.

Duitsland

Asielaanvragen door Congolese staatsburgers worden individueel beoordeeld. Uitgeprocedeerde Congolese asielzoekers worden naar Kinshasa verwijderd.

Denemarken

Alle Congolese asielaanvragen worden individueel beoordeeld. Uitgeprocedeerde Congolese asielzoekers worden daadwerkelijk uitgezet.

Zwitserland

In sommige gevallen wordt aan Tutsi asiel verleend. Tutsi en personen die in nauw contact met de Mobutu regering stonden worden niet uitgezet. Uitgeprocedeerde Congolese asielzoekers worden naar Kinshasa uitgezet.

³³

UNHCR - International protection considerations regarding asylumseekers and refugees from the Democratic Republic of the Congo (oktober 2003).

5 Samenvatting

De vorming van een overgangsregering liep in juni 2003 een lichte vertraging op, omdat men het eerst eens wilde worden over de benoeming van een chef-staf van het nieuw te vormen nationale leger. Toen het besluit hierover was genomen, werd op 30 juni 2003 de overgangsregering geïnstalleerd. De ministersposten zijn verdeeld volgens de in het *Accord Global et Inclusif* van 16 december 2002 overeengekomen verdeelsleutel. Alle voormalige rebellengroeperingen, de voormalige regering, de voormalige politieke oppositie en het maatschappelijk middenveld zijn in het kabinet vertegenwoordigd.

Tot dusver heeft de regering, die als belangrijkste taak heeft over twee tot drie jaar algemene verkiezingen te organiseren, het er zonder kleerscheuren afgebracht. Van grote rivaliteit tussen ministers is (nog) niet gebleken.

De veiligheidssituatie is in grote delen van het land verbeterd. Tussen de voormalige rebellen en het Congolese leger wordt niet meer gevochten. Grote onveiligheid heerst nog in Ituri en in de Kivu's. MONUC heeft in Ituri ongeveer 4700 man (de Ituri brigade). De belangrijkste vijf gewapende groeperingen in Ituri zijn weliswaar in augustus 2003 een wapenstilstand overeengekomen, maar meer massamoorden werden hier niet mee voorkomen. Begin oktober 2003 werden in Katshelli tenminste 65 personen, meest vrouwen en kinderen, vermoord. De daders waren waarschijnlijk afkomstig uit naburige dorpen.

Ook in de Kivu's vinden nog regelmatig moordpartijen en verkrachtingen plaats. De Mayi Mayi en de RCD-Goma, die elkaar nog bevochten, hebben begin oktober 2003 een staakt-het-vurenovereenkomst gesloten.

In het oosten van het land verblijven nog altijd ongeveer 30.000 Rwandese ex-FAR en Interahamwe militieën. Het vrijwillige DDRRR-programma kan als mislukt worden beschouwd.

De mensenrechtensituatie is in Ituri en de Kivu's onverminderd slecht. Gewapende militieën gebruiken verkrachting als wapen om gemeenschappen te ontwrichten. Het Internationale Strafhof in Den Haag heeft aangekondigd de misdrijven tegen de menselijkheid, gepleegd in Ituri, als eerste te zullen vervolgen. De Congolese overheid heeft nog geen vervolging ingesteld tegen de plegers van deze misdrijven.

De bewegingsvrijheid in de DRC is toegenomen. De rivier de Congo is tussen Kinshasa en Kisangani weer geopend voor commercieel verkeer en de vliegverbindingen tussen Kinshasa en steden in het oosten van het land (Kisangani, Goma, Beni en Bunia) zijn hersteld.

Bijlage(n)

I Bronnen

Economist Intelligence Unit (EIU), Country Report Democratic Republic of Congo (september 2003) - (Londen 2003).

Amnesty International Democratic Republic of Congo - Ituri: A need for protection, a thirst for justice. (Oktober 2003).

UN Security Council Resolutions 1484, 1493 en 1501 (2003).

UNHCR - International Protection Considerations Regarding Asylumseekers and Refugees from the Democratic Republic of the Congo (Geneve, oktober 2003)

II Overgangsregering

President: Joseph KABILA

Vice-presidenten: Jean Pierre BEMBA (MLC), Abdoulaye YERODIA NDOMBASI (voorm. regering), Arthur Z'AHIDI NGOMA (politieke oppositie), Azarias RUBERWA (RCD-Goma)

Ministers

Binnenlandse Zaken, Decentralisatie en Veiligheid: Theophile MBEMBA FUNDU (voorm. reg.)

Buitenlandse Zaken en Internationale Samenwerking: Antoine GHONDA MANGALIBI (MLC)

Regionale Samenwerking: Mbusa NYAMWISI (RCD-ML)

Defensie, Demobilisatie en Oorlogsveteranen: Jean Pierre ONDEKANE (RCD-Goma)

Gezins- en Vrouwenzaken: MWANGILA (RCD-Goma)

Justitie: KISIMBA NGOY (pol. opp. UNAFEC)

Mensenrechten: Marie-Madeleine KALALA (maatsch. middenveld)

Pers en Informatie: Vital KAMERHE (voorm. reg.)

Planning: Alexis THAMBWE MWAMBA (MLC)

Begroting: Francois MUAMBA TSHISIMBI (RCD-Goma)

Financiën: Mutombo KIAMAKOSA (voorm. reg.)

Economie: Celestin MVUNBALI (RCD-Goma)

Industrie en Kleine Ondernemingen: Pierre Andre FUTA (voorm. reg.)

Mijnbouw: Eugene Diomi DONGALA (pol. opp.)

Energie: Kalema LUSONA (voorm. reg.)

Buitenlandse Handel: Roger LUMBALA (RCD-N)

Semi-Overheidsbedrijven: Joseph MUDUMBI

Ambtenarenzaken: Bernard Gustave TABEZI (maatsch. middenveld)

Landbouw: Justin KANGUNDU (MLC)

Plattelandsontwikkeling: Pardonne KALIBA MUNANGA (Mayi Mayi)

Post en Telecommunicatie: Gertrude KITEMBO (RCD-Goma)

Wetenschappelijk Onderzoek: Gerard KAMANDA Wa KAMANDA (pol. opp.)

Openbare Werken en Infrastructuur: Jose ENDUNDO BONOMENGE (MLC)

Transport: Joseph OLENGANKOY (pol. opp.)

Milieu: Anselme ENERUNGA (Mayi Mayi)

Toerisme: Roger NIMY (RCD-N)

Landzaken: Venant TSHIPASA (pol. opp.)

Gezondheid: YAGI SITOLO (voorm. reg.)

Universiteiten en Hogere Opleiding: Emile NGOY KASONGO (RCD-Goma)

Lager en Middelbaar Onderwijs: Elysee MUNEMBWE

Arbeid en Sociale Zekerheid: Theo BARUTI (RCD-Goma)

Sociale Zaken: Ingele IFOTO (pol. opp.)

Jeugd- en Sportzaken: Omer EGBAKE (MLC)

Humanitaire Zaken en Solidariteit: NZUZI Wa MBOMBO (pol. opp.)

Cultuur : Pierette GENE (voorm. reg.)

